

MODUŁ C: Narzędzia, technologie i AI (Tech 4.0)

Pakiet Włączający - Suplement do Kompendium Nowoczesnej Pracy Zdalnej

Spis treści:

Wprowadzenie.....	2
C.1. Hardware i ergonomia cyfrowa.....	3
C.2. Software wbudowany (darmowe zasoby)	6
C.3. AI – Game changer dla OzN (Nowość!)	9
C.4. Dostępność spotkań online	12
Podsumowanie modułu C	15

PROJEKT: „AKTYWIZACJA 4.0 – Cyfrowa Przyszłość Osób z Niepełnosprawnościami”

WYDANIE: Wydanie I, Piła 2025

REALIZATORZY:

Lider projektu: **Fundacja Gospodarcza Północnej Wielkopolski** (www.fgpw.pl)

Partner merytoryczny: **Stowarzyszenie Krok po kroku HSA** (www.krokpokrokuhsa.pl)

PRAWA AUTORSKIE I DYSTRYBUCJA: Publikacja bezpłatna.

Materiał współfinansowany ze środków publicznych. Kopiowanie i rozpowszechnianie niniejszej publikacji w celach komercyjnych jest zabronione. Dozwolone (i zalecane) jest udostępnianie materiału w celach edukacyjnych, szkoleniowych i informacyjnych z zachowaniem informacji o źródle.

ZASTRZEŻENIE PRAWNE: Przedstawione treści wyrażają poglądy realizatora i nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Samorządu Województwa Wielkopolskiego

Aktualizacja: 31.01.2026

Wprowadzenie

W poprzednich modułach omówiliśmy prawo i ludzi. Teraz czas na narzędzia. Dla osoby pełnosprawnej komputer to tylko narzędzie pracy. Dla osoby z niepełnosprawnością technologia to często **jedyny sposób na pracę**. To "cyfrowa proteza", która pozwala osobie niewidomej czytać, a osobie sparaliżowanej – pisać.

Wielu pracodawców boi się kosztów. Wyobrażają sobie specjalistyczne stacje robocze za dziesiątki tysięcy złotych. **Ten moduł powstał, aby obalić ten mit.**

Pokażemy Ci, że:

1. Większość narzędzi asystujących masz już w swojej firmie (ukryte w systemie Windows i Office).
2. Sztuczna Inteligencja (AI) sprawia, że pracownik z dysleksją lub wadą słuchu staje się szybszy i dokładniejszy od swoich kolegów.
3. Jeśli potrzebujesz drogiego sprzętu (np. linijki brajlowskiej), sfinansuje go PFRON.

Witaj w świecie **Aktywizacji 4.0**, gdzie bariery fizyczne znikają pod jednym kliknięciem myszki (lub mrugnięciem oka).

POZIOMY WSPARCIA TECHNOLOGICZNEGO OZN

 <h3>Ustawienia</h3> <p>Wbudowane funkcje systemu (Lupa, Narrator, Dyktowanie, kontrast). Dostępne od ręki w każdym laptopie.</p>	 <h3>Software</h3> <p>Aplikacje biurowe (Office 365), AI (Copilot/ChatGPT) i proste narzędzia typu speech-to-text.</p>	 <h3>Hardware</h3> <p>Specjalistyczny sprzęt (linijki brajlowskie, eye-trackery). Wysoki koszt, ale w 100% refundowany przez PFRON.</p>
--	---	--

C.1. Hardware i ergonomia cyfrowa

Większość pracodawców uważa, że „stanowisko pracy zdalnej” to laptop i dostęp do VPN. W przypadku pracowników z niepełnosprawnościami to często za mało. Hardware (sprzęt) pełni tu rolę „cyfrowej protezy” – niweluje barierę fizyczną (np. brak dłoni, słaby wzrok) i pozwala przenieść kompetencje pracownika do komputera.

Oto przegląd rozwiązań sprzętowych, które zmieniają OzN w wydajnych cyfrowych specjalistów.

DOBÓR SPRZĘTU DO POTRZEB

Słaby wzrok

Monitor 27"+, klawiatura z dużym kontrastem (żółto-czarna), ramię do monitora (regulacja bliskości).

Niesprawność dłoni

Trackball (zamiast myszy), klawiatura dzielona, sterowanie wzrokiem (Eye-tracker).

Niedosluch

Słuchawki kostne (przewodnictwo kostne) lub wysokiej klasy słuchawki z ANC (tłumieniem szumu).

Problemy z kręgosłupem

Biurko z elektryczną regulacją wysokości (Sit-Stand) i fotel ergonomiczny.

1. Poza myszką i klawiaturą (niepełnosprawność manualna)

Dla osoby z porażeniem mózgowym, zanikiem mięśni czy po urazie kręgosłupa, standardowa myszka jest bezużyteczna. Nie oznacza to jednak, że nie może ona obsługiwać Excela czy pisać kodu.

☑ **Rozwiązania alternatywne:**

- **Trackball:** Myszka z dużą kulką obsługiwaną kciukiem lub dłonią. Idealna dla osób z drżeniem rąk (precyzja) lub ograniczonym zasięgiem ruchu (nie trzeba przesuwac urządzenia po biurku).
- **Myszki wertykalne:** Redukują napięcie w nadgarstku, kluczowe dla osób z problemami reumatycznymi.
- **Nakładki na klawiaturę (keyguards):** Plastikowe nakładki z otworami na klawisze. Zapobiegają przypadkowemu naciśnięciu dwóch klawiszy naraz (dla osób z obniżoną precyzją ruchu).

High-Tech 4.0 (gdy ręce nie działają):

- **Eye-Tracking (sterowanie wzrokiem):** Specjalna listwa pod monitorem (np. Tobii) śledzi ruch gałek ocznych. Pracownik „klika” mrugnięciem lub zatrzymaniem wzroku. To technologia, która pozwala całkowicie sparaliżowanym osobom pracować jako programiści czy analitycy.
- **Head-tracking / myszki ustne (np. GlassOuse):** Urządzenie zakładane jak okulary, sterowane ruchem głowy. Kliknięcie następuje przez przygryzienie ustnika lub switcha. Bardzo popularne w pracy zdalnej ze względu na precyzję.

2. Sprzęt dla osób z dysfunkcją wzroku

Standardowy laptop 13-calowy to dla osoby słabowidzącej bariera nie do przejścia.

Co jest potrzebne?

- **Monitor brajlowski (linijka brajlowska):** To urządzenie leżące przed klawiaturą, które w czasie rzeczywistym „wyświetla” tekst z ekranu w alfabecie Braille'a (wysuwające się piny). Niezbędne dla osób niewidomych pracujących z tekstem (prawnicy, korektorzy, programiści), gdzie syntezator mowy jest zbyt wolny lub niedokładny.
- **Duże monitory (40 cali i więcej):** Dla osób słabowidzących (np. z resztkowym widzeniem) jeden wielki ekran jest lepszy niż dwa mniejsze, bo pozwala na ogromne powiększenie (Lupa) bez utraty kontekstu.
- **Klawiatury z dużym kontrastem:** Żółte klawisze z czarnym nadrukiem (lub odwrotnie) są znacznie czytelniejsze dla osób starszych i słabowidzących.

3. Stanowisko dla osoby na wózku (ergonomia domowa)

Praca zdalna z wózka inwalidzkiego ma swoją specyfikę, o której managerowie zapominają.

⚠ **Problem „kamery z góry”:** Standardowe biurka mają wysokość ok. 75 cm. Osoba na wózku (siedząca wyżej na poduszce przeciwodrażynowej) lub osoba niska, może mieć problem z perspektywą kamery.

- **Efekt:** Na wideokonferencji pracownik "patrzy z góry" na klienta lub widać tylko jego czoło.
- **Rozwiązanie:** Regulowane biurko elektryczne (zakres od 60 do 125 cm) oraz ramię do monitora, które pozwala ustawić kamerę idealnie na wysokości oczu.

💡 **Dostęp do biurka:** W domu pracownika biurko nie może mieć szuflad pod blatem ani belek poprzecznych, które uniemożliwiają podjazd wózkiem. Nogi pracownika muszą swobodnie wjechać pod blat.

4. Kto za to płaci? (przypomnienie PFRON)

Wszystkie wymienione wyżej sprzęty (Trackball za 300 zł, Eye-Tracker za 8 000 zł czy Linijka Brajlowska za 15 000 zł) podlegają refundacji.

📄 **Art. 26 Ustawy o rehabilitacji:** PFRON zwraca koszty wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej do wysokości **15-krotności przeciętnego wynagrodzenia**.

- Warunek: Sprzęt musi być własnością firmy (nie pracownika!) i być używany do pracy.
- W przypadku pracy zdalnej, firma kupuje sprzęt i przekazuje go pracownikowi na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego.

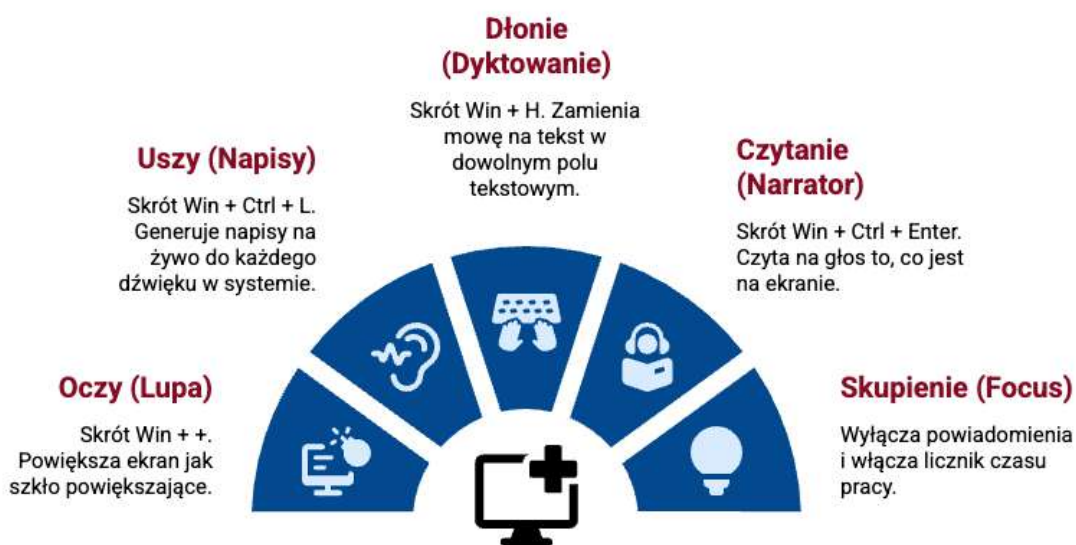
💡 **Pro-Tip dla pracodawcy:** Nie kupuj sprzętu „w ciemno”. Osoby z niepełnosprawnościami zazwyczaj doskonale wiedzą, jakiego urządzenia

potrzebują (używają go prywatnie lub testowały). Zapytaj: „Na jakim sprzęcie pracuje Ci się najszybciej?” i kup dokładnie ten model.

C.2. Software wbudowany (darmowe zasoby)

Zanim złożysz zamówienie na drogie oprogramowanie asystujące, sprawdź system operacyjny. Zarówno Microsoft (Windows), jak i Apple (macOS) w ostatnich latach dokonały gigantycznego skoku w dziedzinie dostępności (accessibility). Większość funkcji wspierających osoby niewidome, słabowidzące czy z niepełnosprawnością ruchową jest dostępna **za darmo, od zaraz, pod jednym skrótem klawiszowym**.

CO POTRAFI TWÓJ SYSTEM? (SKRÓT: WIN + U)

1. Windows – Centrum Ułatwień Dostępu

W środowisku korporacyjnym, opartym na Windows 10/11, masz dostęp do potężnego pakietu narzędzi. Skrót, który musi znać każdy dział IT i HR to: **Klawisz Windows + U**.

Oto co tam znajdziesz (bez instalowania czegokolwiek):

Narzędzie	Dla kogo?	Co robi?
Narrator	Osoby niewidome / słabowidzące	Czyta na głos wszystko, co jest na ekranie i opisuje zdarzenia (np. wyskakujące okienka). Wystarczający do pracy biurowej (alternatywa dla płatnego NVDA/JAWS).
Lupa (Magnifier)	Osoby słabowidzące / seniorzy	Powiększa wybrany fragment ekranu lub cały ekran (nawet do 1600%). Wygładza czcionki, by przy powiększeniu nie były „pikselowate”.
Filtry kolorów	Daltoniści / osoby z nadwrażliwością na światło	Zmienia paletę barw (np. skala szarości, odwrócone kolory). Kluczowe dla osób, które nie widzą czerwieni/zieleni (np. w Excelu).
Dyktowanie (Voice Typing)	Niepełnosprawność ruchowa / RSI	Zamienia mowę na tekst w dowolnym polu tekstowym. Działa w języku polskim z zaskakującą precyzją. (Skrót: Win + H).
Sterowanie wzrokiem	Paraliż czterokończynowy	Windows ma wbudowaną obsługę trackerów wzroku (np. Tobii) – nie trzeba zewnętrznych sterowników.

💡 Pro-tip dla Admina: Te funkcje można włączyć zdalnie przez GPO (Polityki Grupowe) dla konkretnego użytkownika, aby miał gotowe środowisko od pierwszego logowania.

2. Microsoft 365 (Office) – Twój audytor dostępności

Pakiet Office to nie tylko edytor tekstu. To narzędzie, które **uczy Twoich pracowników tworzyć dostępne dokumenty**.

✔️ Sprawdzanie dostępności

To najważniejszy przycisk w Wordzie, Excelu i PowerPointcie (zakładka *Recenzja* -> *Sprawdź ułatwienia dostępności*).

- **Co robi?** Skanuje dokument i wykazuje błędy (np. „Brak tekstu alternatywnego dla obrazka”, „Zbyt niski kontrast tekstu”).

- **Dlaczego to ważne?** Zanim wyślesz ofertę czy regulamin do pracownika OzN (lub klienta!), uruchom ten test. To działa jak spell-check, ale dla dostępności.

Czytnik immersyjn

Ukryty skarb dla osób z **dysleksją, ADHD lub w spektrum autyzmu**.

- **Funkcja:** Usuwa z ekranu całe „rozpraszające tło” (menu, paski narzędzi), zostawiając sam czysty tekst.
- **Opcje:** Rozdziela sylaby, zwiększa odstępy między wierszami (ułatwia czytanie dyslektykom), podświetla czytany wers (line focus).

Dyktowanie w Outlooku/Wordzie Ikona mikrofonu na górnym pasku.

Pozwala pracownikowi z niesprawnymi dłońmi pisać maile głosem, wstawiając automatycznie interpunkcję.

3. macOS – standard dla kreatywnych

Jeśli Twoja firma (np. agencja marketingowa, IT) pracuje na sprzęcie Apple, jesteś w doskonałej sytuacji. macOS jest powszechnie uważany za system z najlepiej zintegrowaną dostępnością na rynku (gotowy do użycia po wyjęciu z pudełka).

- **VoiceOver:** Najlepszy na rynku wbudowany czytnik ekranu. Osoby niewidome często preferują iPhone'y i Maci właśnie ze względu na niezawodność VoiceOvera.
- **Sterowanie przełącznikami:** Pozwala obsługiwać cały komputer za pomocą jednego przycisku (dla osób z bardzo ograniczoną motoryką).

4. Przeglądarka internetowa (Chrome / Edge)

Praca zdalna to w 90% praca w przeglądarce. Tu również są darmowe wtyczki, które ratują sytuację:

- **Dark Reader (wtyczka):** Wymusza tryb ciemny na każdej stronie www (nawet na starych systemach CRM). Niezbędne dla osób z fotofobią (światłowstręt) lub męczliwością wzroku.

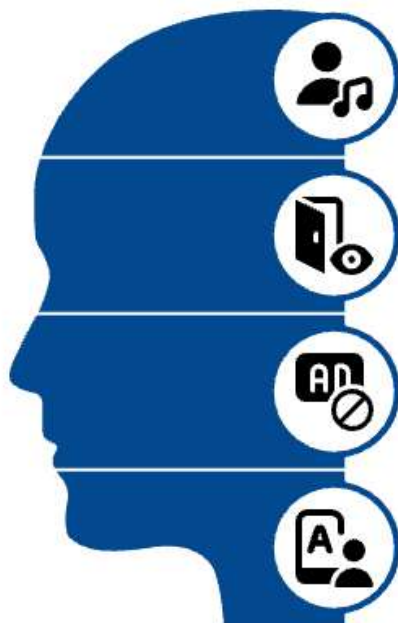
- **Czytanie na głos:** Wbudowana funkcja w Edge (ikona „A” na pasku adresu). Czyta artykuły i PDF-y naturalnym, ludzkim głosem. Świetne dla osób z ADHD, które wolą słuchać niż czytać ściany tekstu.

C.3. AI – Game changer dla OzN (Nowość!)

Do niedawna technologie asystujące były drogie, skomplikowane i... sztuczne (np. robotyczny głos syntezatora). Generatywna Sztuczna Inteligencja (GenAI) zmienia zasady gry. Dziś pracownik z niepełnosprawnością, wyposażony w dostęp do Copilota czy ChatGPT, może pracować szybciej i dokładniej niż kiedykolwiek wcześniej.

 Co to oznacza dla pracodawcy? AI to "cyfrowa proteza" nie tylko dla rąk czy oczu, ale także dla funkcji poznawczych (koncentracja, planowanie, komunikacja).

JAK AI WSPIERA RÓŻNE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI?

DLA OSÓB GŁUCHYCH

AI tworzy notatki ze spotkań w czasie rzeczywistym, eliminując konieczność czytania z ruchu warg.

DLA OSÓB NIEWIDOMYCH

AI (np. Seeing AI) opisuje zdjęcia, wykresy i to, co widać w kamerze ("Na biurku leży dokument").

DLA OSÓB Z ADHD

AI streszcza długie wątki mailowe do 3 punktów ("TL;DR") i pomaga zacząć pisać odpowiedź (przełamanie paraliżu).

DLA OSÓB Z DYSLEKSJĄ

AI poprawia błędy, zmienia styl wypowiedzi na profesjonalny i czyta tekst na głos.

1. AI dla Niestyszących: Koniec z barierą notatek

Jeszcze 5 lat temu osoba niesłysząca na spotkaniu online potrzebowała tłumacza PJM lub kolegi robiącego notatki. Dziś AI robi to w czasie rzeczywistym.

Kluczowe narzędzia:

- **Live Captions (napisy na żywo):** Dostępne w Teams, Zoom i Google Meet. AI rozpoznaje mowę i wyświetla ją jako tekst na ekranie pracownika. Działa z coraz większą precyzją w języku polskim.
- **Inteligentna transkrypcja (np. Otter.ai, Microsoft Intelligent Recap):** Po spotkaniu AI generuje nie tylko "ścianę tekstu", ale podział na mówców i **automatyczne podsumowanie** ("Kto, co ma zrobić").
  - Zysk: Pracownik niesłyszący nie musi analizować nagrania wideo – dostaje gotową listę zadań.

2. AI dla neuroróżnorodnych (ADHD, Spektrum Autyzmu, Dysleksja)

To tutaj AI przynosi największą rewolucję. Dla osób neuroróżnorodnych największym wyzwaniem jest często "pusta kartka" (trudność z rozpoczęciem zadania), chaos informacyjny lub lęk przed niewłaściwym tonem wypowiedzi.

Jak AI wspiera mózg pracownika?

- **Korekta tonu:** Pracownik w spektrum autyzmu, który obawia się, że jego mail brzmi zbyt szorstko, może wkleić go do AI z prośbą: "Przeredaguj to, aby brzmiało uprzejmie i profesjonalnie".
- **Streszczenie:** Osoba z ADHD przytłoczona wątkiem mailowym na 50 wiadomości może poprosić AI (np. Copilot w Outlooku): "Streść tę dyskusję w 3 punktach i powiedz, co mam zrobić".
- **Planowanie:** Zamiast mglistego polecenia "Zrób raport", pracownik może poprosić AI: "Rozbij zadanie 'stworzenie raportu rocznego' na listę małych kroków do wykonania w ciągu 5 dni". AI działa tu jak wirtualny asystent planowania.

- **Walka z dysleksją:** AI nie tylko poprawia błędy ortograficzne, ale potrafi całkowicie przeredagować chaotyczne notatki głosowe w płynny tekst raportu.

3. AI dla Niewidomych: "Be My Eyes" w wersji cyfrowej

Tradycyjne czytniki ekranu czytają tekst. AI potrafi "widzieć" i opisywać obrazy.

👁️ **Visual GPT / Be My AI:** Pracownik niewidomy otrzymuje od klienta zdjęcie wykresu lub zrzut ekranu z błędem aplikacji. Tradycyjny czytnik powie: "Obraz". Narzędzia AI powiedzą: *"To wykres słupkowy pokazujący wzrost sprzedaży w Q3. Najwyższy słupek to lipiec"*. To sprawia, że osoby niewidome mogą pracować na stanowiskach dotychczas niedostępnych (np. weryfikacja wizualna, prosta analityka danych).

4. AI dla niepełnosprawności ruchowej: głos zamiast rąk

Obsługa komputera głosem istniała od lat, ale wymagała uczenia się komend na pamięć. AI wprowadza rozumienie kontekstu (NLU – Natural Language Understanding).

🗣️ **Sterowanie naturalne:** Zamiast precyzyjnych komend typu *"Kliknij siatka, A, 4"*, pracownik może coraz częściej używać komend typu *"Znajdź maila od Kasi z zeszłego tygodnia i odpowiedz, że się zgadzam"*. AI (np. Windows Copilot) wykonuje sekwencję kliknięć za użytkownika.

5. Polityka bezpieczeństwa (ostrzeżenie dla Pracodawcy)

Wprowadzając AI jako wsparcie dla OzN, musisz pamiętać o bezpieczeństwie danych.

⚠️ **Zasada nr 1: Nie karm publicznego AI danymi firmy.** Jeśli pracownik używa darmowego ChatGPT do poprawy maila handlowego, te dane "wychodzą" na zewnątrz.

✓ **Rozwiązanie Business / Enterprise:** Zapewnij pracownikom dostęp do narzędzi w wersji biznesowej (np. Copilot for Microsoft 365, ChatGPT Business), gdzie dane są chronione i nie służą do trenowania modelu.

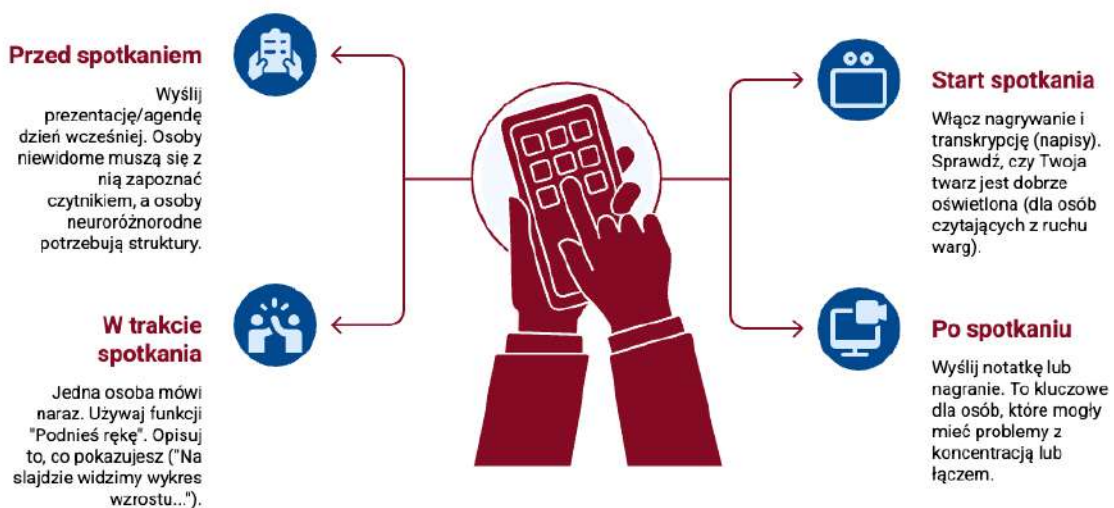
💡 **Rekomendacja 4.0:** Nie traktuj dostępu do płatnego AI (np. 20-30 USD/mies.) jako kosztu. Dla pracownika z niepełnosprawnością to **najtańsze możliwe racjonalne usprawnienie**, które zwiększa jego wydajność o kilkadziesiąt procent.

C.4. Dostępność spotkań online

W świecie hybrydowym jakość spotkań online definiuje jakość współpracy. Dla osób z niepełnosprawnościami wideokonferencja może być wybawieniem (brak barier architektonicznych) lub koszmarem (chaos dźwiękowy, brak napisów, niedostępne slajdy).

Oto jak zmienić Teamsy i Zoomy w przestrzeń przyjazną dla każdego.

CHECKLISTA SPOTKANIA ONLINE BEZ BARIER

1. Pojedynek platform: Teams vs Zoom vs Google Meet

Które narzędzie jest najlepsze dla OzN? Nie ma jednej odpowiedzi, ale są wyraźne różnice w funkcjach dostępności.

Platforma	Zalety dla OzN	Wady / Uwagi
Microsoft Teams	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Napisy na żywo (Live Captions): Bardzo dobre rozpoznawanie języka polskiego (z atrybucją mówcy). ✓ Immersive Reader: Wbudowany w czat. ✓ Integracja: Spójność z Office 365 (łatwy dostęp do plików). 	<ul style="list-style-type: none"> ⚠ Zasobożerność: Może spowalniać starsze komputery, co utrudnia pracę z czytnikami ekranu. ⚠ Interfejs: Złożony, czasem trudny dla osób z niepełnosprawnością poznawczą.
Zoom	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Obsługa tłumacza PJM: Pozwala na przypięcie (Pin) okna tłumacza <i>niezależnie</i> od tego, co widzą inni. ✓ Audio channels: Dedykowane kanały audio dla tłumaczy językowych. ✓ Stabilność: Działa płynnie nawet na słabszym łączu. 	<ul style="list-style-type: none"> ⚠ Wersja darmowa: Ograniczenia czasowe (40 min) przerywają spotkania, co stresuje osoby neuro różnorodne.
Google Meet	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prostota: Działa w przeglądarce, minimalny interfejs (dobre dla osób, które gubią się w funkcjach). ✓ Napisy: Dobrej jakości automatyczne napisy. 	<ul style="list-style-type: none"> ⚠ Mniej funkcji zaawansowanych: Słabsze zarządzanie układem okien (przypinanie wielu osób) niż w Zoomie.

💡 **Rekomendacja:** Jeśli zatrudniasz osobę Głuchą korzystającą z tłumacza, **Zoom** często sprawdza się najlepiej. W środowisku korporacyjnym **Teams** jest wystarczający, pod warunkiem włączenia napisów. Ważne: **Nie zmieniaj platformy co tydzień.** Stałość interfejsu jest kluczowa dla osób niewidomych (uczą się skrótów klawiszowych na pamięć).

2. Złote zasady prezentera (audio-deskrypcja na żywo)

Najczęstszy błąd prowadzącego? Powiedzenie: „*Jak widać na tym wykresie, sprzedaż spadła*”. Osoba niewidoma nie wie, „co widać”, a osoba słuchająca spotkania w tle (np. z ADHD, robiąca notatki) traci wątek.

🕒 **Technika opisywania:** Zamiast: „*Tutaj mamy wyniki.*” Powiedz: „*Na slajdzie nr 5 widzimy wykres słupkowy. Niebieski słupek pokazuje sprzedaż w lipcu, która spadła o 10% względem czerwca.*” To nic nie kosztuje, a włącza w dyskusję osoby z dysfunkcją wzroku.

3. Materiały PRZED spotkaniem (pre-work)

Dla osoby korzystającej z czytnika ekranu, śledzenie dynamicznie zmieniających się slajdów na udostępnionym ekranie (share screen) jest niemożliwe. Czytnik nie czyta obrazu wideo.

✅ **Standard 4.0:** Wyślij prezentację lub agendę **24h przed spotkaniem**.

- Osoba niewidoma zapozna się z treścią we własnym tempie przed callem.
- Osoba niesłysząca będzie znała kontekst, co ułatwi jej czytanie z ruchu warg/napisów.
- Osoba neuroróżnorodna przygotuje się merytorycznie, co obniży jej poziom lęku.

4. Funkcje wspierające (konfiguracja)

Jako organizator spotkania (host), masz obowiązek zadbać o technikalnia:

- 🗣️ **Napisy (captions):** Na początku spotkania przypomnij: „*Dla osób potrzebujących wsparcia, włączyliśmy możliwość uruchomienia napisów na żywo w opcjach pod trzema kropkami*”.
- ⭐ **Przypinanie (Spotlight/Pin):** Jeśli na spotkaniu jest tłumacz PJM, użyj funkcji „Spotlight” na nim i na prelegencie, aby byli widoczni dla

wszystkich (lub poinstruuje pracownika, jak ma sobie przypiąć tłumacza lokalnie).

- **Nagrywanie (Recording):** To „koło ratunkowe” dla osób z ADHD i problemami z pamięcią krótkotrwałą. Nagranie ze spotkania (z transkrypcją) pozwala wrócić do ustaleń bez konieczności dopytywania. *Zawsze pytaj o zgodę na nagrywanie.*

5. Higiena cyfrowa (sensoryka)

Spotkania online są bardziej męczące dla mózgu niż spotkania na żywo (tzw. *Zoom Fatigue*). Dla osób neuro różnorodnych to wyzwanie podwójne.

Dobre praktyki:

- **Jeden mówi, reszta milczy:** Chaos (dwie osoby mówiące naraz) uniemożliwia działanie napisów automatycznych i dezorientuje osoby słabosłyszące oraz te z autyzmem.
- **Kamera – wybór, nie przymus:** Nie wymuszaj włączania kamery, jeśli nie jest to absolutnie konieczne. Dla osoby w spektrum autyzmu ciągła świadomość bycia obserwowanym (i patrzenia na twarze innych z bliska) to ogromny wydatek energetyczny. Pozwól na udział „głosowy”.
- **Czat jako alternatywa:** Pozwól zadawać pytania na czacie w trakcie prezentacji. Niektórzy pracownicy (np. jękający się) wolą napisać pytanie niż przerwać głosowo.

Podsumowanie modułu C

Technologia asystująca przestała być niszową ciekawostką, a stała się standardem biznesowym. Wdrażając dostępność cyfrową, zyskują nie tylko pracownicy z orzeczeniem. Z **napisów na żywo** korzystają wszyscy, gdy mają słabe słuchawki. Z **prostego języka** korzystają wszyscy, gdy są zmęczeni. Z **nagrywania spotkań** korzystają wszyscy, gdy muszą odtworzyć ustalenia. To tzw. *Curb Cut Effect* (Efekt Wyciętego Krawężnika) – ułatwienie dla mniejszości służy większości.

Najważniejsza lekcja z tego modułu?

Nie kupuj w ciemno. Zapytaj. Pracownik OzN jest zazwyczaj ekspertem od swojej niepełnosprawności. On wie najlepiej, czy potrzebuje drogiego oprogramowania JAWS, czy wystarczy mu darmowy Narrator i duży monitor. Twoją rolą jest tylko (i aż) upewnienie się, że firmowe IT nie zablokuje tych narzędzi.

CHECKLISTA "TECH AUDIT" (Czy jesteś gotowy cyfrowo?):

Zanim przekażesz laptopa nowemu pracownikowi, sprawdź te 5 punktów:

OBSZAR	PYTANIE KONTROLNE	STATUS
SPOTKANIA	Czy Twoja platforma (Teams/Zoom) ma włączoną opcję napisów na żywo (Live Captions) i czy zespół wie, jak jej używać?	☐
DOKUMENTY	Czy wprowadziłeś nawyk używania przycisku " Sprawdź dostępność " w Wordzie i PowerPoincie przed wystaniem plików do zespołu?	☐
SPRZĘT	Czy wiesz, że możesz uzyskać zwrot z PFRON za zakup ergonomicznego fotela lub specjalistycznej myszki do domu pracownika?	☐
AI	Czy Twoi pracownicy mają dostęp do bezpiecznych narzędzi AI (np. Copilot), które pomagają w redagowaniu i streszczaniu tekstów?	☐
IT	Czy dział IT jest przygotowany na to, by dać pracownikowi uprawnienia administratora do zainstalowania sterowników specjalistycznej klawiatury/syntezy?	☐

Co dalej? Mamy prawo, ludzi i technologię. Pozostał nam ostatni, kluczowy element: **Codziennie Zarządzanie**. Jak zarządzać pracownikiem, który ma "hiperfokus" (ADHD)? Jak dbać o zdrowie psychiczne w zespole rozproszonym, by nie przegapić kryzysu? Zapraszamy do ostatniego **Modułu D: Zarządzanie Zespołem, Neuroróżnorodność i Wellbeing**.